

Okinawa – amerykański „lotniskowiec” w Azji Wschodniej

Okinawa to wyspa na Morzu Wschodniochińskim. Znana w przeszłości jako Księstwo Ryūkyū, dzięki korzystnemu położeniu geograficznemu stała się ważnym ośrodkiem handlu¹. W 1879 r. została wcielona do Japonii po niemal dwustu latach podwójnej zależności od tego państwa oraz Chin². Władzom Japonii udało się zasymilować Okinawę³, interesowały się nią jednak marginalnie⁴. Przez długi czas pozostawała najbardziej niedoinwestowaną i zacofaną prowincją, a brak surowców mineralnych nie zachęcał przedsiębiorców do inwestowania tam swoich pieniędzy. Nie dziwi więc fakt, że wśród potomków emigrantów japońskich na świecie najwięcej jest Okinawańczyków. Podczas II wojny światowej Okinawa poniosła ogromne straty, a w jej wyniku administrację na wyspie objęły Stany Zjednoczone. Od 15 maja 1972 r. Okinawa jest ponownie częścią Japonii⁵, nadal jednak stacjonują tam wojska amerykańskie⁶.

¹ „Kraj Ryūkyū [...] jest jak most łączący wszystkie kraje świata” – napis na dzwonie z brązu, ufundowanym przez króla Shō Taikyū w 1457 r.; zob. H. Seisho, *Commodore Perry's Visit to Okinawa: Selections from Narratives of the Expedition of an American Squadron to the China Seas and Japan*, Naha 1975.

² Rok 1609 uważa się za datę podporządkowania Ryūkyū japońskiemu księstwu feudalnemu Satsuma, położonemu na południu Kiusiu. Satsuma nałożyła na Okinawę wysokie podatki, przejęła kontrolę nad handlem z Chinami oraz ingerowała w obsadę najwyższych stanowisk; zob. J. Elisonas, *The Inseparable Trinity: Japan's Relations with China and Korea*, w: *The Cambridge History of Japan*, Cambridge University Press, Cambridge 1991; G.H. Kerr, *Okinawa: the History of an Island People*, Rutland 1958; S. Mitsugu, *The Significance of Ryukyu in Satsuma Finances During the Tokugawa Period*, University of Hawaii, 1971 (niepublikowana dysertacja doktorska); E.E. Bollinger, *On the Threshold of a Closed Empire: Mid-19th Century Missions in Okinawa*, Pasadena 1991.

³ A.H. Smith, *Ryukyuan Culture and Society: A Survey*, Honolulu 1964.

⁴ Zob. R. Pearson, *The Place of Okinawa in Japanese Historical Identity*, w: D. Denoon, M. Hudson, G. McCorman, T. Morris-Suzuki, *Multicultural Japan*, Cambridge University Press, Cambridge 2001.

⁵ Wyspa ta jest jedynym obszarem zamorskim, którego Japonia nie utraciła na mocy deklaracji poczdamskiej.

⁶ Zob. *Japan and Okinawa: Structure and Subjectivity*, G.D. Hook, R. Siddle (red.), RoutledgeCurzon, London 2003. Do najważniejszych amerykańskich instalacji wojskowych na Okinawie należą: baza powietrzna Kadena, baza powietrzna marynarki Futenma, port wojskowy Naha, jednostki szkoleniowe:

1. Okinawa w amerykańskiej polityce bezpieczeństwa

Już podczas II wojny światowej Amerykanie uznali Okinawę za ważny punkt strategiczny. Po zdobyciu wyspy mieli otwartą drogę do inwazji na samą Japonię. Co więcej, ze względu na swe położenie (w pobliżu Tajwanu, Korei Północnej oraz Chin) Okinawa stała się idealnym miejscem na utworzenie baz wojskowych⁷. Gdy tylko Amerykanie przejęli zarządzanie wyspą (1 lipca 1946), zaczęli dążyć do całkowitego oderwania wyspy od Japonii. Jednakże traktat pokojowy z San Francisco (8 września 1951) usankcjonował amerykańską administrację wyspy, Japonii natomiast przyznał nad nią jedynie „rezydualne zwierzchnictwo” (*residual sovereignty*)⁸. Podpisano również dwustronny traktat o bezpieczeństwie⁹: Amerykanie wzięli na siebie obowiązek obrony Japonii, która mocą konstytucji z 1946 r. została pozbawiona możliwości utrzymywania własnej armii¹⁰. Oznaczało to *de facto* zgodę na stacjonowanie wojsk amerykańskich w tym kraju¹¹. Korzystając z tak komfortowych warunków, Amerykanie w krótkim czasie wybudowali swoje bazy na 20% powierzchni wyspy. Stanowiło to 75% wszystkich amerykańskich baz i instalacji wojskowych w Japonii¹² (zob. diagram 1, tabele 1, 2, 3, 4).

Podobnie jak w przypadku wojny koreańskiej, również podczas wojny w Wietnamie Amerykanie korzystali z baz na Okinawie. To stąd startowały bombowce atakujące północ kraju. Tymczasem mieszkańcy wyspy byli przeciwni wojnie i nie chcieli, aby ich terytorium było w niej wykorzystywane. Oburzały ich również wy-

Northern, Mimbaru, Kin Blue Beach, Kin Red Beach, Ukibaru Jima, White Beach, Tsuken Jima oraz obozy: Courtney, Foster, Hansen, Kinser, Mctureous, Schwab, Lester, Sheilds.

⁷ Okinawa stanowiła i stanowi ważne ogniwo w sieci amerykańskich baz wojskowych, których – według oficjalnych danych – jest na świecie 737 w 130 państwach. Bazy te zajmują ponad 3 tys. km² powierzchni poza terytorium USA. Ponad 95% wszystkich baz wojskowych usytuowanych za granicami państw stanowią właśnie bazy amerykańskie; zob. C.S. Nicholas, H.I. Shaw, *Okinawa: Victory in the Pacific*, G-3 Division, Headquarters, U.S. Marine Corps, 1955 oraz *Base Structure Report*, Department of Defense 2007; URL-http://www.defenselink.mil/pubs/BSR_2007_Baseline.pdf.

⁸ Zob. J. Fuqua, *Okinawa's Role in the U.S. – Japan Security Arrangement*, Stanford Program on International and Cross-Cultural Education, Freeman Spogli Institute for International Studies, Indiana University, Bloomington 2001.

⁹ *Security Treaty between Japan and the United States of America*, San Francisco, 8 września 1951.

¹⁰ Art. IX Konstytucji Japonii z 3 listopada 1946 r.: „Naród japoński, dążąc szczerze do międzynarodowego pokoju opartego na sprawiedliwości i porządku, wyrzeka się na zawsze wojny jako suwerennego prawa narodu, jak również użycia lub groźby użycia siły jako środka rozwiązywania sporów międzynarodowych. Dla osiągnięcia celu określonego w poprzednim ustępie nie będą nigdy utrzymywane siły lądowe, morskie i powietrzne ani inne środki mogące służyć wojnie. Nie uznaje się prawa państwa do prowadzenia wojny”; zob. *Konstytucja Japonii*, tłum. T. Suzuki, P. Winczorek, Ossolineum, Wrocław 1990.

¹¹ Zob. R. Wolfe, *Americans as Proconsuls: United States Military Government in Germany and Japan, 1944–1952*, Southern Illinois University Press, Carbondale 1984, s. 3–51.

¹² Innym widocznym znakiem przejścia kontroli na wyspie przez USA było wprowadzenie ruchu prawostronnego na drogach oraz zmiana obowiązującej na wyspie waluty (z jena na dolara amerykańskiego).

Diagram 1. Rozmieszczenie baz wojskowych USA na Okinawie

Źródło: URL- <http://www.globalsecurity.org>.

kroczenia, jakich dopuszczali się amerykańscy żołnierze¹³, oraz wypadki przy korzystaniu z ciężkiego sprzętu, zagrażające zdrowiu i życiu ludzi¹⁴. Amerykanie musieli stawić wtedy czoła pierwszym masowym protestom Okinawańczyków domagających się likwidacji baz oraz wycofania całego personelu wojskowego i cywilnego, liczącego w tamtym czasie 100 tys. osób.

19 stycznia 1960 r. został podpisany w Waszyngtonie nowy, amerykańsko-japoński Układ o Współpracy i Bezpieczeństwie¹⁵. Na mocy tego traktatu Amerykanie zagwarantowali Japonii obronę jej terytorium i bezpieczeństwo za cenę zgody na dalsze stacjonowanie amerykańskich wojsk w tym państwie¹⁶. Duży nacisk położono na rozwój relacji gospodarczych¹⁷. Dla Okinawy najważniejsze było jednak

¹³ Od pierwszych lat istnienia baz jednym z poważnych problemów były przestępstwa na tle seksualnym. W latach 1946–1972 (czyli do czasu przejścia wyspy przez Japończyków) zanotowano ich ok. 500, *ibidem*.

¹⁴ Na przykład w listopadzie 1968 r. amerykański bombowiec B52 w pełnym uzbrojeniu rozbił się podczas startu.

¹⁵ *The Treaty of Mutual Cooperation and Security between the United States and Japan*.

¹⁶ Art. VI: „For the purpose of contributing to the security of Japan and the maintenance of international peace and security in the Far East, the United States of America is granted the use by its land, air and naval forces of facilities and areas in Japan”, *ibidem*.

¹⁷ Art II: „The parties [...] will seek to eliminate conflict in their economic policies and will encourage economic collaboration between them”, *ibidem*.

Tabela 1. Jednostki Sił Lądowych (Army) USA w Japonii

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja	Budynki		Powierzchnia (w akrach - 1 akr = 0,4 ha)	Personel		
			Własność USA	Inne		Wojskowy	Cywilny	Inny
1.	Akasaka Press Center	Tokio	1	6	8	3	12	233
2.	Akizuki Ammunition Depot	Akizuki	14	56	138	1	3	126
3.	Camp Zama	Sagamihara	177	233	578	586	558	2352
4.	Hiro Ammunition Depot	Kure City	4	8	88	0	0	31
5.	Kachin Hanto Area A	Gushikawa	14	5	32	0	0	0
6.	Kawakami Ammunition Depot	Hiroszima	67	51	644	0	3	140
7.	Kure Pier 6	Kure	7	9	4	51	4	77
8.	Naha Port	Naha Okinawa	39	3	139	7	12	107
9.	POL Facilities	Chatan Okinawa	32	82	413	0	1	69
10.	Sagami General Depot	Sagamihara	138	150	528	57	36	723
11.	Sagamihara Family Housing Area	Sagamihara	428	239	150	2	10	200
12.	Shariki Communication Site	Aomori			18	0	0	0
13.	Torii Station	Ominato	96	147	996	648	56	699
14.	Jokohama Noth Dock	Jokohama	19	67	127	18	13	223
15.	Inne				2	0	0	0
	SUMA		1036	1056	3865	1373	708	4980

Zródło: Base Structure Report Fiscal Year 2007 Baseline, Department of Defense, s. 129.

Tabela 2. Jednostki Marynarki Wojennej (Navy) USA w Japonii

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja	Budynki		Powierzchnia (w akrach 1 akr = 0,4 ha)	Personel
			Własność USA	Inne		
1.	Akasaki Pol Dep – 5032	Sasebo	44	43	190	0
2.	AWASE	Kadena AB Okinawa	7	0	118	76
3.	Azuma – 3090	Yokosuka	43	33	201	0
4.	Camp Shields – 6032	Camp Shields – Okinawa	28	19	88	5357
5.	COMFLEACT Okinawa	Okinawa	2	117	120	10

Tabela 2. cd.

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja	Budynki		Powierzchnia (w akrach 1 akr = 0,4 ha)	Personel
			Własność USA	Inne		
6.	COMFLAECT Sasebo	Sasebo	56	175	7726	3300
7.	COMFLEACT Yokosuka	Yokosuka	280	569	2662	12753
8.	DryDock Area – 5030	Sasebo	1	13		0
9.	Hachinohe Pol Dep – 2006	Hachonohe	10	15	46	0
10.	Hario Hsg Area – 5119	Sasebo	24	72	78	0
11.	Hario Shima Ammo – 5050	Sasebo	27	15	487	0
12.	Ikego Hsg Area – 3087	Ikego	43	142	708	0
13.	Iorizaki POL Dep – 5036	Sasebo	3	4	56	0
14.	Iwo Jima – 3181	Iwo Jima	0	46	243	0
15.	Kami Seya – 3096	Kami Seya	102	13	587	0
16.	Kisarazu – JGSDF – 3033	Kisarazu	12	55	515	0
17.	Kobi Sho Range – 6084	Okinawa Island			216	0
18.	Koshiha Pol Dep – 3113	Jokohama			104	0
19.	Maebata – 5033	Sasebo	34	45	144	0
20.	NAF Atsugi	Atsugi	317	289	1237	1402
21.	NAF Misawa	Misawa	0	74	27	1054
22.	Nagasaka Rifl Rng – 3104	Yokosuka			25	0
23.	Negishi DH Area – 3066	Jokohama	44	238	111	0
24.	Okidaito Jima Rng – 6088	Okinawa Island			283	0
25.	Sakibe	Sasebo	3	2	32	0
26.	Sanno Hotel Tokyo – 3185	Tokio	2	1	2	0
27.	Sekibi Sho Range – 6085	Okinawa Island			10	0
28.	Sobe Comm Site – 6026	Sobe Okinawa			132	0
29.	Tengan Pier – 6028	Tengan	4	0	8	0
30.	Totsuka – NCTS – 3097	Totsuka	25	11	191	0
31.	Tsurumi POL Dep – 3144	Jokohama	36	28	46	0
32.	Urago Ordinance – 3117	Yokosuka	15	31	48	0
33.	White Beach	White Beach Nav Inst	58	7	290	0
34.	Jokohama No Dock – 3067	Jokohama	2	18	23	0
35.	Yokose POL Dep – 5039	Sasebo	8	5	153	0
36.	Yomitan Aux Arf – 6027	Sobe Okinawa	13	6	4	0
37.	Inne		4	6	10	0
	SUMA		1247	2092	16921	23952

Źródło: Base Structural Report Fiscal Year 2007 Baseline, Department of Defense, s. 153–155.

Tabela 3. Jednostki Sił Powietrznych (*Air Force*) USA w Japonii

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja	Budynki		Powierzchnia (w akrach 1 akr = 0,4 ha)	Personel		
			Własność USA	Inne		Wojskowy	Cywilny	Inny
1.	Camp Courtney Family Housing	Gushikawa	0	80	65	0	0	0
2.	Camp Kuwae Family Housing	Jagaru	0	158	70	0	0	0
3.	Camp Mctureous Family Housing	Gushikawa	0	81	64	0	0	0
4.	Camp Shields Family Housing	Camp Shields – Okinawa	0	95	91	0	0	0
5.	Camp Zukeran Family Housing	Camp Zukeran	0	1216	453	0	0	0
6.	Chitose Administration	Chitose	14	0	1067	0	0	0
7.	Draughon Training Range	Misawa City	5	7	1889	0	0	0
8.	Idesuna Jima Air Range	Nara			61	0	0	0
9.	Itazuke Auxiliary Airfield	Fukuoka	0	1	6	0	0	0
10.	Kadena Air Base	Koza	1452	710	4915	7259	553	1950
11.	Kadena Ammo Storage	Kadena Village	361	84	6078	0	0	0
12.	Makiminato Service	Urazoe Okinawa	0	46	135	0	0	0
13.	Misawa Air Base	Misawa	240	582	3865	3432	161	814
14.	Momote	Wakko	0	3	30	0	0	0
15.	Okuma Recreation	Okuma Okinawa	44	2	135	16	0	26
16.	Owada Communications Station	Owada	0	1	328	0	0	0
17.	Senaha Communication Station	Kadena	3	0	151	0	0	0
18.	Tama Service	Tana	21	39	483	0	0	0
19.	Tokorozawa Transmitter Site	Tokorozawa	7	0	320	0	0	0
20.	Tori Shima Air Range	Nara			10	0	0	0
21.	Yokota AB	Fussa	144	627	1750	3165	251	1293
22.	Inne		11	33	32	35	0	7
	SUMA		2302	3765	21998	13907	965	4090

Źródło: Base Structure Report. Fiscal Year 2007 Baseline, Department of Defense, s. 179.

Tabela 4. Jednostki Piechoty Morskiej (*Marine Corps*) USA w Japonii

Lp.	Nazwa jednostki	Lokalizacja	Budynki		Powierzchnia (w akrach 1 akr = 0,4 ha)	Personel		
			Własność USA	Inne		Wojskowy	Cywilny	Inny
1.	Asp 2 – 6022	Koza	6	0	635	0	0	0
2.	Camp Courtney – 6029	Tengan	85	129	331	3015	1	0
3.	Camp Foster – 6044	Zukeran	1466	267	1586	41	11	35
4.	Camp Fuji Japan – 3127	Camp Fuji	40	45	291	52	106	0
5.	Camp Gonsalves	Henoko Okinawa	22	2	19356	0	0	0
6.	Camp Hansen – 6011	Onna Okinawa	138	129	12647	846	3131	1
7.	Camp Kinser – 6056	Makiminato Okinawa	163	116	676	5095	0	0
8.	Camp Lester – 6043	Chatan Okinawa	163	75	169	0	0	0
9.	Camp Mctureous – 6031	Tengan	7	91	94	0	0	0
10.	Camp Schwab – 6009	Henoko Okinawa	93	42	5097	1777	0	0
11.	Fuji Maneuver Ja – 3183	Camp Fuji			33091	0	0	0
12.	Gimbaru Trn Area – 6017	Onna Okinawa	2	1	149	0	0	0
13.	Henoko Ammo Area – 6010	Henoko Okinawa	50	3	300	0	0	0
14.	Housing	Iwakuni	4	25	36	0	0	0
15.	Ie Jima Aux Airfield	Henoko Okinawa	11	5	1981	9	0	3
16.	Iwakuni	Iwakuni	222	186	1512	1233	1513	816
17.	Iwakuni Rest Sea Area	Iwakuni			5156	0	0	0
18.	Kin Blue Beach – 6020	Onna Okinawa			94	0	0	0
19.	MCAS –Futenma – 6051	Futenma Okinawa	227	51	1184	4698	48	0
20.	Monzen Housing Area	Iwakuni	4	56	32	0	0	0
21.	Yomitan – 6027	Sobe Okinawa			467	0	0	0
22.	Inne			12	23	0	0	0
	SUMA		2703	1235	84907	16766	4810	855

Źródło: *Base Structure Report. Fiscal Year 2007 Baseline*, Department of Defense, s. 189.

porozumienie wykonawcze do układu, które sankcjonowało status amerykańskich sił zbrojnych w Japonii¹⁸. Dokument ten w wielu miejscach przesądza o ich eksterytorialności, tj. wyłączeniu spod prawodawstwa japońskiego. Na przykład amerykańscy żołnierze, przybywając na wyspę, nie muszą legitymować się paszportami ani posiadać wiz¹⁹. Japońska policja ma wskutek tego utrudnioną kontrolę wojskowych znajdujących się poza bazą. Co więcej, porozumienie wykonawcze legalizuje prawo władz wojskowych USA do sprawowania na terytorium Japonii jurysdykcji karnej oraz dyscyplinarnej w ramach kompetencji przyznanych im przez amerykańskie prawo w stosunku do osób podlegających prawu wojskowemu USA²⁰. Przepięstwa popełnione wobec obywateli Japonii przez *marines* w trakcie trwania służby podlegają sądowi amerykańskiemu, natomiast oskarżeni o popełnienie przestępstwa poza bazą mają prawo pozostać pod kuratelą amerykańską aż do czasu przedstawienia im przez stronę japońską aktu oskarżenia²¹.

Podpisanie tego dokumentu dużo mówi o polityce rządu japońskiego, ukazując jego nieuzasadnioną uległość wobec USA. O ile bowiem traktat z 1951 r. był narzucony przez zwycięskie mocarstwo i kapitulująca Japonia miała niewielki wpływ na jego treść, o tyle układ z 1960 r. był negocjowany przez dwa niepodległe państwa. W ten sposób ugruntowana została zależność Japonii od USA w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony.

2. Okinawa w japońskiej polityce bezpieczeństwa

Również Japończycy uznawali Okinawę za strategiczny obszar. Uzyskała ona nawet miano „japońskiej bramy na południe”. Mimo to na realną fortyfikację wyspy zdecydowano się dopiero w ostatniej fazie II wojny światowej, gdy nieunikniona okazała się amerykańska inwazja na Japonię. To właśnie na Okinawie rozegrała się decydująca bitwa w regionie. Ponadstutysięczna armia japońska zmierzyła się z niemal dwukrotnie większą armią amerykańską, wspieraną przez marynarkę i lotnictwo. Japończycy zaangażowali do walki ogromne siły lotnicze, w tym pilotów kamikadze. Zwycięska dla Amerykanów bitwa o Okinawę, która rozpoczęła się 1 kwietnia 1945 r., kosztowała życie wielu żołnierzy oraz około 140 tys. cywilów.

¹⁸ *Agreement under article VI of the Treaty of Mutual Cooperation and Security between Japan and United States of America, regarding facilities and areas and the status of United States Armed Forces in Japan* (dokument podpisany 19 stycznia 1960 r., wszedł w życie 23 czerwca 1960 r.).

¹⁹ Art. IX pkt 2: „Members of the United States Armed Forces shall be exempt from Japanese passport and visa laws and regulations”, *ibidem*.

²⁰ Art. XVII pkt 1a: „The military authorities of the United States shall have the right to exercise within Japan all criminal and disciplinary jurisdiction conferred on them by the law of the United States over all persons subject to the military law of the United States”, *ibidem*.

²¹ Art. XVII pkt 5c: „The custody of an accused member of the United States Armed Forces or the civilian component over whom Japan is to exercise jurisdiction shall, if he is in the hands of the United States, remain with the United States until he charged by Japan”, *ibidem*.

Wskutek walk uległa zniszczeniu duża część dziedzictwa kulturowego Okinawy. Wyspa stała się również obiektem remilitaryzacji oraz nowej okupacji. Okinawańscy nie mogli zapomnieć władzom Japonii, że użyły ich w charakterze żywych tarcz obronnych. Od początku było wiadomo, że nie jest możliwe zwycięstwo i obrona wyspy. Władzom zależało więc jedynie na jak najdłuższym przetrzymaniu i osłabieniu wojsk amerykańskich przed ich inwazją na Japonię właściwą.

Taka polityka na wiele lat zraziła mieszkańców Okinawy do Japonii, niebawem zaś wyszedł na jaw autorytaryzm amerykańskich rządów. Władze nie liczyły się z opinią publiczną domagającą się likwidacji baz wojskowych. Pomimo istnienia lokalnego rządu Okinawy *de facto* nieograniczoną władzę, również sądowniczą, miała administracja amerykańska – United States Civil Administration of the Ryukyus (USCAR). Co więcej, Okinawa ustępowała Japonii pod względem rozwoju gospodarczego²². Stanu tego nie zmienił nawet 10-procentowy wzrost gospodarczy w latach 60. ani zatrudnienie ponad 60 tys. osób w amerykańskich bazach wojskowych. Kością niezgody stały się również odszkodowania za ziemie, na których zbudowano bazy. Amerykanie forsowali pomysł jednorazowych odszkodowań²³. Okinawańscy natomiast domagali się corocznych opłat z tytułu dzierżawy. Wskutek protestu tysięcy ludzi Amerykanie musieli przystać na te żądania²⁴.

Momentem zwrotnym dla Okinawy był rok 1968, w którym po raz pierwszy odbyły się wybory powszechne na stanowisko *Chief Executive*²⁵. Zwyciężył w nich zwolennik powrotu Okinawy do Japonii – Yara Chōbyō. Po dwóch latach odbyły się na wyspie pierwsze od zakończenia II wojny światowej wybory do japońskiego parlamentu. Wkrótce potem, 15 maja 1972 r., na podstawie wcześniejszego oświadczenia prezydenta Nixona i premiera Satō oraz pisemnego porozumienia między państwami²⁶ Okinawa stała się ponownie integralną częścią Japonii, Amerykanie jednak zachowali prawo do utrzymywania na wyspie swych baz wojskowych. Po raz kolejny japońskie władze poświęciły interesy wyspy na rzecz sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi.

Ta krzywdząca Okinawę polityka japońskiego rządu została częściowo zrekompensowana zakrojonym na szeroką skalę programem rozwoju gospodarczego. W ramach pomocy wypłacono odszkodowania za straty wywołane nagłym spadkiem kursu dolara. Objęto również wyspę systemem wysokich subsydiów na rozwój pre-

²² Zob. *Post-war Reconstruction and Peace Building in Okinawa*, JICA Scholarship Seminar, Okinawa 18–22 sierpnia 2004.

²³ Władze USA podjęły decyzję (13 czerwca 1956) o wywłaszczeniu terenów pod bazy wojskowe za jedną szóstą realnej ceny.

²⁴ Zwolennicy likwidacji baz na Okinawie mogli liczyć na szerokie poparcie międzynarodowe. Na przykład w 1963 r. zorganizowano konferencję Organizacji Solidarności Narodów Azji i Afryki w Moshi (Tanzania), na której 28 kwietnia (dzień wejścia w życie Traktatu z San Francisco) ogłoszono Międzynarodowym Dniem Zwrotu Okinawy.

²⁵ Wcześniej był on mianowany przez Wysokiego Komisarza stojącego na czele amerykańskiej administracji.

²⁶ *Agreement between the United States of America and Japan Concerning the Ryukyu Islands and the Daito Islands*, Washington and Tokyo (równocześnie), 17 czerwca 1971 r.

fektury. Dzięki inwestycjom firm japońskich rozwinął się przemysł turystyczny, a niezadowoleni właściciele ziem zagarniętych przez amerykańskie bazy otrzymali wysokie rekompensaty. Po trzydziestu latach od przejścia rządów przez Japończyków statystyki zaczęły wykazywać, że Okinawa zajmuje trzecie miejsce w Azji pod względem dochodu na jednego mieszkańca (po Singapurze oraz Japonii właściwej), ponadto może poszczycić się najwyższym na świecie wskaźnikiem długości życia²⁷.

Ludność Okinawy nie zmieniła jednak swego negatywnego stosunku do Amerykanów rezydujących na wyspie. Znanym przeciwnikiem japońsko-amerykańskiego sojuszu był Ōto Masahida, gubernator Okinawy od 1990 r. Wystarczył jeden incydent z 1995 r. – gwałt trzech amerykańskich mechaników wojskowych na uczennicy²⁸ – by protesty wybuchły na nowo. Mimo to gubernator Okinawy został zmuszony wyrokiem Sądu Najwyższego do podpisania umów przedłużających dzierżawę ziem pod bazy.

Konflikt na linii Okinawa–Tokio rozgorzał na nowo w 1999 r., gdy rozpoczęły się masowe protesty przeciwko planom przeniesienia bazy powietrznej Futenma w region zatoki Henoko, w pobliżu miasta Naga. Nie przeszkodziły one jednak w podpisaniu amerykańsko-japońskiego porozumienia²⁹ przesądzającego o przeniesieniu bazy³⁰. Budowa nowej bazy³¹ – *de facto* rozbudowa już istniejącego obozu Schwab – oznaczała degradację środowiska naturalnego³². W referendum zorganizowanym 12 marca 2006 r. aż 89% społeczeństwa Okinawy sprzeciwiło się rządowym planom³³. Projekt został również jednomyślnie odrzucony przez parlament prefektury³⁴.

²⁷ Zob. H. Sho, *History and Characteristics of Okinawan Longevity Food*, „Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition” X (2), 2001, s. 159–164.

²⁸ Zob. L. Isako Angst, *The Sacrifice of a Schoolgirl: The 1995 Rape Case, Discourses of Power, and Women Lives in Okinawa*, „Critical Asian Studies”, t. 33, nr 2.

²⁹ *Security Consultative Committee Document U.S. – Japan Alliance: Transformation and Realignment for the Future*, October 29, 2005 by Secretary of State Rise, Secretary of Defense Rumsfeld, Minister of Foreign Affairs Machimura and Minister of State for Defense Ohno (www.mofa.go.jp); zob. też *Japan, America and Asian Security*, „The Economist” 27 października 2005.

³⁰ Zob. G. McCormack, *Okinawa and the Revamped US–Japan Alliance*, „The Asia-Pacific Journal: Japan Focus” 15 listopada 2005.

³¹ „[...] both sides will locate the FRF Futenma Replacement Facility in an “L”-shaped configuration that combines the shoreline areas of Camp Schwab and adjacent water areas of Oura Bay. The runway portion of the facility will cross Henoko-saki, extending from Oura Bay into the water areas along the south shore of Camp Schwab”, *ibidem*.

³² Zagrożony był przede wszystkim unikalny gatunek ssaków morskich – diugoni – dla których rafa koralowa okalająca wyspę jest naturalnym środowiskiem życia. Okinawa i okoliczne wyspy, ze względu na swoje unikalne walory środowiskowe, są czasami nazywane „Galapagos Wschodu”; *Greenpeace ship Esperanza arrives in Okinawa bringing messages from around the World*, 27 września 2007, URL-<http://www.greenpeace.or.jp>.

³³ Aby zainicjować referendum, grupa mieszkańców Nago utworzyła organizację o nazwie Rada Przeciwko Budowie Portu Powietrznego. Udało się jej nie tylko nakłonić mieszkańców do udziału w głosowaniu, a w konsekwencji do uznania referendum za ważne, ale również zmanifestować opór społeczny przeciwko budowie nowej bazy; zob. *Conferencia Internacional por la Abolición de las Bases Militares Extranjeras*, Quito 5–9 marca 2007.

³⁴ G. McCormack, M. Tsuyoshi, *Okinawa says „no” to US–Japan Base Plan*, „The Asia-Pacific Journal: Japan Focus” 21 lipca 2008.

Ponadto eksperci prawa międzynarodowego uznali, że budowa bazy jest sprzeczna z co najmniej trzema konwencjami: *Konwencją dotyczącą ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego UNESCO*³⁵, *Konwencją o różnorodności biologicznej*³⁶ oraz *Konwencją o ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego*³⁷. Jednak gubernator wyspy Hirosaku Nakaima, w odróżnieniu od poprzedników, poparł plany rządowe. Uznał projekt przeniesienia bazy za *fait accompli*. Wydaje się, że przekonał go argument ekonomiczny: na realizację projektu Northern Districts Development władze Japonii postanowiły przeznaczać 10 bln jenów rocznie.

Nastroje obywateli miały w kolejnych latach znikomy wpływ na decyzje polityków również na najwyższym szczeblu. Były premier Japonii – Junichiro Koizumi – w imię wzmocnienia japońsko-amerykańskiego sojuszu wojskowego wysłał w 2004 r. Japońskie Siły Samoobrony (*Japan Self-Defense Forces*) do Iraku w ramach zainicjowanej przez USA „wojny z terroryzmem”. Misja ta, mająca na celu utrzymanie pokoju, była pierwszą wojskową misją Japonii poza granicami kraju od zakończenia II wojny światowej³⁸. Koizumi podniósł również Japońską Agencję Obrony (*Japan Defense Agency*) do rangi ministerstwa³⁹. Taka polityka, idąca w kierunku wymazania z konstytucji art. IX, przesądzającego o pacyfizmie Japonii⁴⁰, spotkała się ze zdecydowanym sprzeciwem nie tylko japońskiej lewicy, ale również Chin i Korei Północnej.

Sprzeciw społeczeństwa Okinawy wobec polityki japońskiego rządu osiągnął apogeum w maju 2007 r., gdy tysiące manifestantów stworzyły żywy łańcuch długości 17 km wokół bazy powietrznej Kadena⁴¹. Protestujący domagali się całkowitego wycofania żołnierzy amerykańskich z wyspy oraz likwidacji baz. Rozczarowanie Okinawańczyków należy tłumaczyć wynikiem amerykańsko-japońskich negocjacji. Na mocy porozumienia podpisanego w 2005 r., a sfinalizowanego w 2006 r.⁴², jedynie

³⁵ Podpisano ją 16 listopada 1972 r., a weszła w życie w roku 1975.

³⁶ Konwencja ta weszła w życie w 1993 r.

³⁷ Uchwalono ją na 32. Konferencji Generalnej UNESCO 17 października 2003 (weszła w życie trzy lata później).

³⁸ G.E. Anderson, *Lionheart or Paper Tiger? A First-term Koizumi Retrospective*, „Asian Perspective” 28 (2004), s. 149–182.

³⁹ Oficjalne przekształcenie Agencji w ministerstwo nastąpiło po zakończeniu kadencji Koizumiego (9 stycznia 2007).

⁴⁰ Na przykład w kwietniu 2008 r. sąd w Nagoi orzekł, iż interwencja Japońskich Sił Samoobrony na Oceanie Indyjskim, mająca na celu dostarczenie paliwa siłom amerykańskiej koalicji w Afganistanie, była niezgodna z konstytucją; zob. G. McCormack, *The Okinawa Alternative to Japan's Dependent Militarism*, „The Asia-Pacific Journal” 13 października 2008. Od 2001 r. Japończycy dostarczyli 132 mln galonów (czyli ok. 500 mln litrów) paliwa statkom należącym do USA, Wielkiej Brytanii oraz Pakistanu; zob. E. Talmadge, *Japan to Resume its Mission In Indian Ocean*, „The Washington Post” 12 stycznia 2008.

⁴¹ Zajmuje ona obszar 4800 ha w mieście zamieszkiwanym przez 80 tys. ludzi. 13 sierpnia 2004 r. ucierpiał tamtejszy uniwersytet wskutek katastrofy amerykańskiego helikoptera.

⁴² Między październikiem 2005 a kwietniem 2006 podejście Japończyków do porozumienia z Amerykanami uległo zachwianiu. Świadomi negatywnej reakcji władz Okinawy na porozumienie z 29 października 2005 r., japońscy negocjatorzy zaczęli nazywać je „wewnętrzny raportem” i domagali się renegotjacji umowy (*US, Japan Desagree Over Military Realignment Agreement Issues*, „Voice of America” 6 marca 2006, URL-<http://www.voanew.com>). Do finalizacji porozumienia doszło 23 kwietnia 2006 r.

8 tys. amerykańskich żołnierzy miało zostać przeniesionych do amerykańskiej bazy Guam na Pacyfiku⁴³. Pełną realizację transferu ustalono na rok 2012. Nieznaczne ograniczenie liczby wojsk amerykańskich na Okinawie miało cel głównie propagandowy: zademonstrowanie nowego charakteru japońsko-amerykańskiego sojuszu, w którym Japończycy mieli uzyskać większą moc decyzyjno-sprawczą⁴⁴. *De facto* Amerykanie zachowali pozycję potęgi militarnej w regionie. Nie ucierpiała również nawet w najmniejszym stopniu ich zbrojna siła odstraszenia.

Warto dodać, że transfer wojsk amerykańskich z Okinawy do Guam, czyli innej amerykańskiej bazy na Pacyfiku, odbywa się na koszt podatnika japońskiego⁴⁵. Operacja ta będzie kosztowała japoński rząd 8 bln USD (czyli ponad 1 mln USD na jednego „ewakuowanego” żołnierza).

Zastanawiają również inne zapisy japońsko-amerykańskiego porozumienia. Mimo wyżej omówionych oficjalnych decyzji o redukcji amerykańskich wojsk na Okinawie układ dopuszcza możliwość zwiększenia sił USA w Japonii, gdyby zagrożone było bezpieczeństwo państwa lub wymagałaby tego sytuacja w regionie⁴⁶. Ponadto porozumienie bardzo wyraźnie (w dwóch miejscach) zobowiązuje Japończyków i Amerykanów do „pracy z lokalnymi społecznościami, mającej na celu zapewnienie stabilnego poparcia dla obecności i działań sił USA w Japonii”⁴⁷ (przeł. M. M.-W.). Zapisy

podczas spotkania w Pentagonie sekretarza ds. obrony USA D.H. Rumsfelda oraz japońskiego ministra obrony F. Nykagi; zob. S.D. Smith, *Eight Thousand U.S. Marines to Move from Okinawa to Guam*, URL-<http://www.defenselink.mil>. Tym samym z małym opóźnieniem zrealizowano zapisy pierwszego porozumienia: „The Ministers committed themselves to completing local coordination, and directed their staffs to finalize these specific and interrelated initiatives and develop plans, including concrete implementation schedule no later than March 2006”; *Security Consultative Committee...* (przyp. 29).

⁴³ „In conjunction with the realignment of U.S. Marine Corps capabilities in the Pacific region [...], the headquarters of the III Marine Expeditionary Force (III MEF) will be relocated to Guam and other locations and the remaining Marine units in Okinawa will be realigned and reduced into a Marine Expeditionary Brigade (MEB). This realignment in Okinawa will include the transfer of approximately 7,000 Marine officers and enlisted personnel, plus dependents out of Okinawa”; *ibidem*.

⁴⁴ Tezę tę potwierdzają słowa ówczesnego podsekretarza stanu ds. obrony w regionie Azji i Pacyfiku R. Lawlessa: „The Marine relocation to Guam should be seen in the context of the whole range of changes being made to transform the alliance. [...] We’re trying to transform this alliance to one that is much more balanced, interoperational, where roles and missions are more clearly shared among one another”; cyt. za: S. D. Smith, *Eight Thousand U.S. Marines...*

⁴⁵ Dość ogólnikowe zapisy na ten temat z 2005 r., zawarte w *Security Consultative...* („The Government of Japan, recognizing the strong desire of Okinawa residents that such force relocations be realized rapidly, will work with the U.S. Government to examine and identify appropriate financial and other measures to enable the realization of these relocations to Guam”) zostały doprecyzowane na początku 2006 r. na najwyższym szczeblu politycznych konsultacji; URL-<http://home.kyodo.co.jp>, 12 marca 2006.

⁴⁶ „The U.S. will maintain forward-deployed forces, and augment them as needed, for the defense of Japan as well as to deter and respond to situations in areas surrounding Japan. The U.S. will provide all necessary support for the defense of Japan”; *Security Consultative...*

⁴⁷ „Both sides will work with local communities to ensure stable support for the presence and operations of U.S. forces in Japan. [...] Both sides recognize the importance of enhancing Japanese and U.S. public support for the security alliance, which contributes to sustainable of U.S. forces at facilities and areas in Japan”; *ibidem*.

te oznaczają ugruntowanie pozycji amerykańskich wojsk w Japonii. Zignorowano więc oczekiwania społeczeństwa Okinawy, które domaga się całkowitego ich wycofania z wyspy. Ponadto układ podtrzymuje koncepcję amerykańskiego systemu odstraszania jądrowego jako gwaranta obrony Japonii i pokoju w regionie⁴⁸.

Wiele wskazuje na to, że japońsko-amerykańskie porozumienia w dziedzinie bezpieczeństwa są bardziej korzystne dla USA. Z takim stanem rzeczy nie może się pogodzić wielu japońskich polityków. Jednym z nich jest Shintaro Ishihara, obecnie gubernator prefektury Tokio. W swej głośnej książce *The Japan That Can Say No*⁴⁹ argumentuje, że upłynął wystarczająco długi czas od zakończenia II wojny światowej, aby zreformować rodzimą politykę bezpieczeństwa. Japończycy powinni skorzystać w negocjacjach z Amerykanami z argumentu przewagi technologicznej. Ograniczenie sprzedaży części dla amerykańskiego przemysłu zbrojeniowego prawdopodobnie zmusiłoby USA do budowy partnerskich relacji w dziedzinie bezpieczeństwa. Ponadto, według Ishihary, japońscy dyplomaci są zbyt ulegli podczas negocjacji. Dlatego proponuje on zaangażowanie do tego typu rozmów przedstawicieli świata biznesu, którzy w kontaktach z Zachodem mają większe doświadczenie. Ishihara nawołuje również do całkowitego uniezależnienia się w przyszłości od USA w prowadzeniu polityki bezpieczeństwa. Uważa, że wyjdzie to na dobre Japonii ze względów zarówno politycznych, jak i ekonomicznych.

Innym zwolennikiem usunięcia z Okinawy amerykańskich baz jest były gubernator tej prefektury oraz deputowany do japońskiego parlamentu, Ōta Masahide. Przypomina on, że tradycja Okinawy opiera się na pacyfizmie i rozbrojeniu. Jedna ze starych nazw wyspy (Ryūkyū) oznacza „bez potrzeby broni”. Masahide uważa, że bezpieczeństwo w regionie należy budować na przyjaznych relacjach między państwami, a nie poprzez rozbudowę arsenału militarnego⁵⁰.

3. Dlaczego Okinawa traci na bazach?

Obecność amerykańskich baz na Okinawie jest dla niej niekorzystna z co najmniej kilku powodów. Po pierwsze, rząd centralny Japonii współfinansuje amerykańskie bazy wojskowe. W ramach swego „wyrozumiałego budżetu” (*sympathy budget*) Japończycy finansują 75% kosztów pobytu amerykańskich sił we własnym kraju. Oznacza to, że przeznaczają na finansowanie amerykańskich baz najwięcej pieniędzy spośród państw, w których znajdują się takie instalacje. Bezpośrednie finansowanie baz w ramach tzw. wsparcia od narodu goszczącego (*host nation support*) obejmuje wynagrodzenia japońskich pracowników, koszty dzierżawy gruntów,

⁴⁸ „[...] the nuclear deterrence provided by the U.S. remain an essential complement to Japan's defense capabilities in ensuring the defense of Japan and contribute to peace and security in the region”, *ibidem*.

⁴⁹ S. Ishihara, *The Japan That Can Say No*, New York 1991.

⁵⁰ O. Masahide, *Essays on Okinawa Problems*, Gushikawa City–Okinawa 2000.

eksploatacji budynków mieszkalnych, w tym opłaty za elektryczność, ogrzewanie, dostawę wody, a także transport instalacji szkoleniowych. Wsparcie pośrednie obejmuje m.in. ulgi podatkowe, zwolnienie z opłat za przejazd autostradami⁵¹, a także z opłat portowych. Strona japońska zatem pokrywa wszystkie koszty utrzymania baz amerykańskich, wyjąwszy wynagrodzenie amerykańskich żołnierzy i zakup sprzętu wojskowego. Warto dodać, że Japonię zalicza się obecnie do potęg militarnych świata. Przeznacza ona na swoją obronność 44 bln USD rocznie, z czego około 4,4 bln stanowi udział tego państwa w utrzymaniu amerykańskich baz⁵². Dla porównania, finansowy wkład wszystkich (poza USA) członków NATO wyniósł w 2002 r. 2,5 bln USD.

Po drugie, obecność amerykańskich baz na Okinawie nie sprzyja rozwojowi przemysłu turystycznego: wczasowicze wybierają inne regiony świata, mimo że Okinawa oferuje piękne plaże, morze, idealną temperaturę. Statystyki pokazują, że nawet Japończycy chętniej wybierają Hawaje na miejsce swojego wypoczynku. Wskutek tego inwestorzy nie są zainteresowani finansowaniem infrastruktury turystycznej na Okinawie. Jej brak lub zbyt niska jakość usług dodatkowo zniechęcają turystów. W konsekwencji prefektura ma niewielkie szanse na zwiększenie tym sposobem swego budżetu.

Po trzecie, zakres odpowiedzialności Japończyków za własne bezpieczeństwo powoli się zwiększa. W marcu 2007 r. w bazie lotniczej w Iruma rozpoczęli budowę tarczy antyrakietowej. Plan zakładał zamontowanie do 2010 r. czterech baterii PAC-3 oraz wyposażenie czterech okrętów wojennych w rakiety Aegis, które służą do obrony przed raketami balistycznymi. Tarcza antyrakietowa to bardzo droga inwestycja⁵³, ale ma zapewnić obronę całego terytorium. Na podstawie wypowiedzi Shintaro Ito, zastępcy dyrektora departamentu polityki obronnej w Ministerstwie Obrony Japonii, można wnioskować, że tarcza to inwestycja stuprocentowo japońska, zarówno pod względem finansowania, rozmieszczenia, jak i dowodzenia i kontroli, choć rakiety przechwytyjące „Patriot” kupili od Amerykanów. Sami opracowali jednak system łączności, obserwacji i nasłuchu, co wymagało precyzyjnej technologii⁵⁴.

Japoński system obrony przeciwrakietowej będzie współpracował z podobnymi systemami działającymi w amerykańskich bazach rozmieszczonych w tym państwie. Głównym celem tej współpracy jest przeciwstawienie się działaniom Korei Północnej, która od czasu do czasu demonstruje swe militarne osiągnięcia: państwo to może zagrozić Japonii, gdyż dysponuje już raketami nie tylko krótkiego i średniego zasięgu, ale również balistycznymi⁵⁵.

⁵¹ Z tego przywileju nie korzystają nawet najwyżsi przedstawiciele japońskich władz.

⁵² Y. Kensei, *US Bases, Japan and the Reality of Okinawa as a Military Colony*, „Materials on Arms Reduction” lipiec 2008 (tłumaczenie dla „Japan Focus” sierpień 2008, R. Sakamoto, M. Allen).

⁵³ Koszt zakupu jednej baterii PAC-3 to ok. 1 mld zł.

⁵⁴ Zob. M. Ostrowski, *Tarcza nad jeziorem*, „Polityka” nr 32/33 (2616), 11 sierpnia 2007, s. 62.

⁵⁵ *Ibidem*.

4. Okinawa konglomeratem sprzeczności

Jednym z wielu problemów Okinawy jest jej ekonomiczne i polityczne uzależnienie od rządu centralnego w Tokio. Obecnie trzema filarami okinawskiej gospodarki są: amerykańskie bazy wojskowe⁵⁶, turystyka oraz roboty publiczne. Jak wynika z badań, dotychczasowe źródła dochodów nie dają Okinawie szans na rozwój. Nadzieję taką można by natomiast wiązać z utworzeniem na wyspie strefy wolnocełowej, a w konsekwencji – nowego ekonomicznego mikroregionu w Azji. Pomysł ten nie spotkał się jednak z poparciem japońskiego rządu, który obawia się nie tylko całkowitej liberalizacji rynku, ale również wprowadzenia w życie koncepcji „jeden kraj – dwa systemy”. Inną przeszkodą jest wszechwładna japońska biurokracja, która spowalnia wszelkie próby decentralizacji państwa⁵⁷.

Trudno jest odpowiedzieć na pytanie, do jakiego stopnia prawdziwy jest stereotyp, który przedstawia Okinawę jako ofiarę amerykańskiego oraz japońskiego imperializmu i kolonializmu⁵⁸. Narzucone wyspie ekonomiczne i polityczne pęta ograniczają wprawdzie jej zdolność do samostanowienia, ale w wielu dziedzinach Okinawańczycy mieli i mają sposobność do kultywowania swej tożsamości⁵⁹.

Jedynym sposobem dla Okinawy na uwolnienie się od Japonii, a przede wszystkim od amerykańskiego monopolu w sprawach bezpieczeństwa, mogłaby być zmiana konstytucji i rezygnacja z art. IX przesądzającego o pacyfistycznej polityce. Oznaczałoby to konieczność przekształcenia Sił Samoobrony w regularną armię. Taki krok z pewnością polepszyłby relacje polityczne Japonii z państwami regionu, z którymi utrzymuje ona ożywione stosunki gospodarcze. Wydaje się jednak, że budowanie systemu bezpieczeństwa od podstaw zajęłoby Japonii wiele czasu. Obecnie Amerykanie kontrolują nawet przestrzeń powietrzną tego państwa. Znamienny jest fakt, że ponad dwadzieścia lat Japonia czekała na to, by Amerykanie udostępniłi im skrawek jej własnej przestrzeni powietrznej nad Tokio w celu ułatwienia realizacji cywilnych połączeń lotniczych z lotniska Haneda⁶⁰.

Okinawa jest konglomeratem sprzeczności. Jest wprawdzie peryferyjnym terytorium Japonii, ale to tu rozgrywają się najważniejsze interesy japońsko-amerykań-

⁵⁶ Zob. H. Ushikoshi, *Okinawa and Taiwan in the Asia Economy*, NLI Research Institute, Tokyo 2009.

⁵⁷ Zob. artykuły G. McCormacka, G. Masaaki, O. Masahide, G.D. HOOKA w: *Japan and Okinawa...*

⁵⁸ Argumenty potwierdzające tę tezę można znaleźć w publikacjach: G. Kerr, *Okinawa, the History of an Island People*, Charles and Tuttle, New York 1958; A. Christy, *The Making of Imperial Subjects*, w: *Formation of Colonial Modernity in East Asia*, E. Tani (red.), Duke University Press, Durham–London 1997 oraz G. Cormack, *Fitting Okinawa into Japan the „Beautiful Country”*, URL-<http://www.zmag.org/znet/viewArticle/15270>, 02 czerwca 2007.

⁵⁹ Zob. *Japan and Okinawa...*

⁶⁰ *U.S. to Return Part of Yokota Airspace*, „Japan Times” 12 marca 2006; zob. *Security Consultative...*: „Measures to facilitate movement of civilian aircraft through Yokota air space will be explored, bearing in mind the planned expansion of nearby Haneda Airport in 2009. Possible options to study will include reducing the air space under U.S. control and collocation of Japanese air traffic controllers at Yokota Air Base”.

skie. Wyspa jest kolebką pacyfizmu⁶¹, ale to tu panuje powszechne poczucie, że układ o bezpieczeństwie między USA a Japonią ma większą moc od jej pacyfistycznej konstytucji. Wreszcie obowiązująca na Okinawie od czterystu lat zasada świętości życia oraz jego wyższości nad śmiercią (*Nuchi du takara*⁶²) została w brutalny sposób obalona przez kult siły i ekspansji militarnej⁶³.

Okinawczycy mogą wymienić co najmniej cztery wydarzenia z ostatnich 130 lat, które nie rozegrały się po ich myśli. Najpierw zostali siłą wcieleni do Japonii, później, mimo poświęceń podczas II wojny światowej, stali się militarną kolonią USA. Wyczekiwany powrót do Japonii nie zmienił statusu amerykańskich baz. Wreszcie promyk nadziei z 1996 r. – zapowiedź likwidacji bazy Futenma – zgasł w świetle późniejszych porozumień⁶⁴, które przesądziły jedynie o jej przeniesieniu w inny region wyspy⁶⁵.

Analizując historię Okinawy, można dojść do dwóch wniosków: (1) sojusz z USA jest obecnie dla Japonii ważniejszy od art. IX konstytucji; (2) interesy japońskiego państwa górują nad interesami społeczności Okinawy⁶⁶. Taka polityka byłaby może uzasadniona w czasie wojny lub zaraz po zakończeniu konfliktu zbrojnego. Czy jest jednak w pełni zrozumiała niemal 65 lat po wojnie...? Takie pytanie powinien sobie zadać rząd Japonii. Tylko od niego bowiem zależy, w jaki sposób przeprowadzi nieuniknioną reformę swej polityki obronnej. Jak wynika z powyższych rozważań, nie będzie to jednak łatwe ze względu na konieczność zharmonizowania systemu bezpieczeństwa państwa z oczekiwaniami społeczeństwa⁶⁷.

⁶¹ Księstwo Ryūkyū już za czasów Napoleona było znane jako państwo miłujące pokój. Zakaz użycia broni, wprowadzony w XV w. przez Sho Hashi, obejmował nawet zardzewiałe stare noże oraz miecze. Edykt zakazujący posiadania broni podtrzymał Shimazu, władca (*daimyo*) Satsumy po swojej inwazji na Okinawę. Dało to początek rozwojowi sztuki samoobrony, w której jedyną bronią były nogi i ręce – *Okinawa-te*, czyli dzisiejsze karate, w tłumaczeniu: „pusta ręka” lub „chińska ręka”; zob. G. Funakoshi, *Karate-do: moja droga życia*, Bydgoszcz 1998, s. 22 oraz S. Nagamine, *Okinawa Karate and Word Peace*, URL-<http://www.renseikan.com/WorldPeace.shtml>. Niektórzy autorzy kwestionują tezę o pacyfizmie Księstwa Ryūkyū, zwłaszcza w relacjach zewnętrznych; G. Smits, *Romantic Ryukyu in Okinawa Politics*, Annual Meeting of the Association for Asian Studies, kwiecień 2006, San Francisco.

⁶² Słowa te miał wypowiedzieć w 1609 r. władca Ryūkyū, Sho Nei, wychodząc z założenia, że zaniechanie oporu przyniesie więcej korzyści jego państwu niż podjęcie walki ze znacznie potężniejszą Satsumą.

⁶³ Zob. G. McCormack, *Okinawa's Turbulent 400 Years*, „The Asia-Pacific Journal”, t. 3–3-09, 12 stycznia 2009.

⁶⁴ Zob. G. McCormack, J. Yonetani, *The Okinawan Summit Seen from Below*, JPRI Working Paper No. 71, University of San Francisco, wrzesień 2000.

⁶⁵ Zob. G. McCormack, *The Okinawan Election and Resistance to Japan's Military First Politics*, „Policy Forum Online 06–99A”, 18 listopada 2006.

⁶⁶ Zob. G. McCormack, *Client State: Japan in the American Embrace*, London–New York 2007.

⁶⁷ Jedną z obywatelskich inicjatyw demonstrujących sprzeciw wobec polityki japońskiego rządu jest utworzone w 2004 r. stowarzyszenie „Article 9 – Society”; URL-<http://www.article9society.org>.